

DOI 10.34132/pard2024.24.11

*Tetiana Lushahina*

## **FEATURES OF LOCAL AUTHORITIES COMMUNICATION REGARDING THE RECOVERY OF DESTROYED AND DE-OCCUPIED COMMUNITIES**

*The war has created new conditions of uncertainty, necessitating new approaches to meeting the needs of community residents: new forms of citizen support, new tasks, and the maximum mobilization of resources to ensure optimal socio-economic conditions locally, reorientation, restoration, and socio-economic development of affected communities. In these conditions, local authorities' communication regarding the restoration of destroyed and de-occupied communities must consider various factors, as the war is ongoing, and communities need to be rebuilt today.*

*Communication between local authorities and the public during wartime differs from the communication process in peacetime. Primarily, it is crucial to consider all safety factors, the psychological and emotional state of community members, and the availability of resources to ensure the vital functions of the united territorial communities (UTCs). Therefore, the main objective of this research was to identify the features of local authorities' communication regarding the restoration of destroyed and de-occupied territorial communities. Among the main tasks of the study were to examine the key problematic points in the process of community restoration, the necessity of applying stabilization measures and their definition, the importance of psychological recovery of community members, and ensuring the staffing of local authorities. Attention should also be given to the formation of a secure environment in destroyed and de-occupied communities, which should be ensured through internal community communication strategies.*

*The communication process of local authorities regarding the restoration of destroyed and de-occupied communities encompasses several directions: first, interaction with central authorities concerning*

*strategic plans for the restoration, rebuilding, and financing of affected communities; second, ongoing dialogue with members of affected communities for collaboration, development, and the creation of a safe environment; third, a highly important direction – cooperation with international organizations that can assist the communities in the recovery process.*

*We consider that to ensure effective communication between local authorities and the public regarding the restoration of destroyed and de-occupied communities, three main mechanisms are necessary: studying the internal environment, resource mobilization, and the use of innovations. These mechanisms enhance the flexibility of local governance, enabling a quicker adaptation to the ever-changing conditions of wartime.*

**Key words:** *communication, recovery, community, stabilization measures, de-occupation.*

**Постановка проблеми у загальному вигляді.** Російсько-українська війна стала новим випробуванням для управлінської системи в Україні загалом та на місцевому рівні зокрема. Виникла критична перевірка інституційності територіальних громад та здатність органів місцевого самоврядування здійснювати свої функції в умовах кризових ситуацій. Ключову роль в цій ситуації має наявність у місцевих органах влади не тільки економічних ресурсів, а й людського потенціалу, зокрема інтелектуального і соціального капіталу, довіри громадян та позитивної репутації. Адже, вибудовування комунікаційної стратегії органів публічної влади на деокупованих територіях передбачає подолання низки ризиків та викликів, серед яких – повернення довіри громадян та створення безпечного середовища.

Війна породила нові умови невизначеності, тому необхідні нові підходи до забезпечення потреб населення громад: нові форми підтримки громадян, нові завдання комплексної мобілізації ресурсів для забезпечення оптимального соціально-економічного стану на місцях, переорієнтація, відновлення та соціально-економічний розвиток постраждалих громад [5]. За таких умов

комунікація органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад має враховувати низку факторів, адже війна ще не завершилася, а громади необхідно відновлювати вже сьогодні.

У науковій та практичній площинах активно ведеться дискусія щодо необхідності відновлення зруйнованих та деокупованих громад під час війни; які методи та підходи повинні бути застосовані до відновлення зруйнованих громад; та й щодо визначення самого терміну «відновлення» також немає єдиної точки зору серед науковців. Тож залишається низка відкритих питань які потребують аналізу та вивчення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Враховуючи актуальність дослідження, можемо виділити декілька напрямків наукових розробок з проблематики вивчення особливостей комунікації органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад. Так колектив авторів (В. Дементов, О. Лук-янихіна, Л. Парфентій) зосереджують свою увагу на вивченні антикризових інструментів відновлення та розвитку громад у воєнний і повоєнний час. М. Ярмистий розглядає особливості повноважень та співпраці місцевих військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування в умовах воєнного стану. Також цікавим є дослідження К. Бугайчука щодо стабілізаційних заходів на деокупованих територіях. Особливу увагу привертає аналітичне дослідження «Як комунікувати відновлення України», яке склали громадська організація «Львівський медіафорум» і фундація «Здорові рішення для відкритого суспільства». Також, особливе місце у комунікації органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад займає психологічний аспект. У цьому напрямку привертає увагу дослідження О. Паливоди щодо значущості психологічної компоненти в інформуванні населення деокупованих територій України. Проте, залишається низка питань, що потребують обговорення та вирішення.

**Формування цілей статті (постановка завдання).** Враховуючи стан наукової розробки проблематики та актуальність дослідження, метою статті є визначення особливостей комунікації

органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Щодня росія не лише знищує життя цивільного населення та військових в Україні, а й спричиняє руйнування інфраструктури як у зоні бойових дій, так і у різних куточках нашої держави, призводить до дестабілізації всіх процесів в українських громадах. Але, незважаючи на це, люди залишаються проживати в прифронтових районах і повертаються на раніше окуповані території, де відбудовують будинки та підприємства.

Мешканці зруйнованих територій не завжди знають про процес відновлення та його потенціал. Це призвело до відсутності повного розуміння та співпраці в громаді. Одним із ускладнюючих факторів є вертикальна структура місцевого самоврядування, а також обмежена доступність ресурсів, що містять інформацію про бюджетні кошти та інші дані. Доступ до цих ресурсів має вирішальне значення для підтримки прозорості процесів. Відсутність компетентних менеджерів та комунікаторів ускладнює доступ громад до можливостей відновлення. Програми реконструкції, які надає уряд, не завжди відповідають потребам усіх людей, тому люди змушені звертатися за допомогою до міжнародних партнерів [13]. У цій ситуації вкрай важлива спільна налагоджена комунікація між органами публічної влади, громадянами, громадами, науковими та експертними установами, неурядовими організаціями, бізнесу, ЗМІ, міжнародними організаціями та іншими партнерами. Адже відновлення деокупованих та зруйнованих громад є важливим напрямком та випробуванням для органів місцевого самоврядування.

Реформа децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад, дали змогу значно розширити повноваження органів місцевого самоврядування та сформувати нові моделі комунікаційної взаємодії з громадянами. Як вважають деякі дослідники, така зміна повноважень і фінансових ресурсів створила новий соціальний контракт між громадянами та місцевими адміністраціями, який сприяє взаємній довірі, за якої місцева адміністрація має стимул збільшувати надходження до

свого бюджету, тоді як місцеві громадяни та підприємства стають «принципалами», коли вони платять податки в муніципальні бюджети, дозволяючи їм вимагати якісних державних послуг від своїх «агентів», осіб у місцевій адміністрації. Потужніша ресурсна база, а також досвід добровільного об'єднання створили нові можливості для колективних дій на місцевому рівні, посилення громадського контролю за місцевою владою та запобігання нецільовому використанню ресурсів [10]. Успішна реалізація такого соціального контракту можлива лише за умови ефективної комунікації органів місцевої влади з громадськістю, бізнесом, волонтерськими та міжнародними організаціями.

Визначаючи саме поняття «комунікація», варто зазначити, що існує досить широкий спектр його тлумачень. Так, Тлумачний словник сучасної української мови визначає поняття «комунікація» як «повідомлення або передача за допомогою мови якогось змісту, наявного в думці» [14]. У свою чергу, О. Беляєва зазначає, що «комунікація не тотожна спілкуванню, а є лише однією із його складових (разом з перцепцією й інтеракцією). Перцептивний бік спілкування полягає у процесах сприйняття один одного партнерами по спілкуванню і встановленню на цій основі взаєморозуміння, тобто, перцепція – це взаємодія людей, що припускає певну форму організації спільної діяльності (згода, конкуренція, конфлікт)» [1].

Т. Павленко визначає процес комунікації як спосіб взаємодії особистості з оточуючим середовищем, завдяки якому вона має змогу засвоїти суспільні цінності, сформувані індивідуальний стиль діяльності і спілкування [8].

В широкому розумінні терміну, комунікація включає п'ять фундаментальних факторів: 1) ініціатор комунікації; 2) реципієнт; 3) спосіб або засіб передачі; 4) повідомлення (меседж); 5) ефект [17]. Такий процес обов'язково передбачає зворотній зв'язок (ефект) і саме цей аспект має ключове значення у комунікації органів місцевої влади з громадою під час кризових ситуацій.

Процес комунікації органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад має декілька напрямків: перший – це комунікація з органами центральної влади щодо

стратегічних планів відновлення постраждалих громад, їх відбудови та фінансування; другий напрямок – це постійний діалог з членами постраждалих громад щодо співпраці та розбудови громад, створення безпекового середовища; третій – досить важливий напрямок – це співпраця з міжнародними організаціями, які можуть допомагати зруйнованим та деокупованим громадам у процесі відновлення.

Говорячи про комунікацію органів місцевого самоврядування із членами громади, варто зазначити, що об'єктами механізму взаємодії місцевої влади з громадянами є власне відносини між органами місцевої влади та населенням, реалізація спільного управління задля розвитку території, яке проявляється у певних результатах. Відтак, результатами діяльності такого механізму взаємодії доцільно визначити будь-які покращення в економічній, соціальній, екологічній та інших сферах діяльності, що мають чітко виражений ефект [3].

Активна комунікація дозволяє органам місцевої влади просувати власні проблеми в публічному дискурсі, спілкуючись із активною громадськістю. З іншого боку, спілкування – це не лише односторонній потік інформації; комунікація також передбачає передачу думок та інформації від громадськості до адміністрації. Без урахування думок і пропозицій громадськості в процесі прийняття рішень, рішення, що приймаються, не відповідають реальності практичного життя громади [10].

Комунікація органів місцевого самоврядування передбачає виконання декількох важливих функцій:

- забезпечення своєчасного інформування громадськості зрозумілим і надійним способом, включаючи отримання зворотного зв'язку у формі думок і пропозицій громадян;
- збільшення участі громадян у прийнятті рішень місцевого значення;
- уніфікування комунікаційних засобів, що використовуються для зовнішніх (за межами громади) і внутрішніх (всередині громади) зв'язків.

І. Шпекторенко зазначає, що вирішення проблеми інформаційного забезпечення діяльності органів місцевого

самоврядування первинної ланки (базового рівня) передбачає ряд кроків:

- створення цілісної, ефективної системи збору та обробки інформації, на основі якої розробляються й ухвалюються управлінські рішення на даному рівні;

- стандартизація процедур та механізмів забезпечення цієї роботи;

- професіоналізація кадрів працівників відповідних структур в органах місцевої влади, формування етичних вимог до інформаційної культури посадових осіб;

- створення спеціальних інформаційних центрів при органах місцевого самоврядування, що забезпечить ефективну роботу посадових осіб місцевого самоврядування та сприятиме залученню участі представників первинного суб'єкту місцевого самоврядування – територіальної громади до прийняття важливих рішень на місцевому рівні [11].

О. Галич та О. Демидкін вважають, що для покращення процесу взаємодії влади та суспільства необхідна реалізація наступного комплексу заходів:

- організація регіональними та місцевими органами влади постійно діючих механізмів організаційної, моральної підтримки активних громадян, створення спеціальних майданчиків для комунікацій влади та громадськості, підвищення зацікавленості населення у покращенні якості життя через впровадження технологій конструктивної взаємодії;

- підвищення поінформованості населення про проблеми регіону та муніципальної освіти, шляхи їх вирішення, можливі форми участі громадян у вирішенні суспільно значимих питань;

- підвищення зацікавленості громадян щодо участі у вирішенні місцевих справ, впевненості у раціональності співробітництва з органами системи публічної влади;

- доведення до конкретних учасників взаємодій з органами системи публічної влади результатів реалізації спільно розроблених рішень (програм), активізація інформування населення про позитивні результати взаємодій з органами системи публічної влади;

– розробка рекомендацій для органів системи публічної влади щодо створення умов для розширеного впровадження системи підтримки громадських ініціатив, запровадження системи заохочення для муніципалітетів, найбільш ефективно працюють із громадськістю [3].

Зазначені рекомендації стосуються органів публічної влади у загальному вигляді, проте, коли мова йде про комунікацію органів публічної влади в умовах війни, то тут комунікаційний процес значно ускладнюється. Адже, в умовах воєнних дій комунікація стає критично важливою для забезпечення стабільності, координації та підтримки громадян. Органи місцевої влади стикаються з багатьма викликами, серед яких:

– створення інформаційного безпекового середовища, що передбачає захист громад від кібератак та дезінформації. Ворог може використовувати інформаційні технології для дестабілізації ситуації та поширення паніки серед населення;

– оперативне реагування та достовірність інформації, адже в умовах війни важливо швидко передавати точну інформацію, оскільки затримка або помилкові дані можуть призвести до серйозних наслідків, включаючи людські жертви та втрату довіри до влади;

– формування сприятливого соціально-психологічного середовища, що передбачає підтримування морального духу, зменшення тривожності та надання чітких інструкцій щодо дій у надзвичайних ситуаціях;

– здійснення координації між різними рівнями влади, адже важливо забезпечити ефективну взаємодію між центральними та місцевими органами влади, а також з міжнародними партнерами у вирішенні нагальних питань щодо відбудови ОТГ. Це допомагає координувати зусилля та забезпечувати комплексну відповідь на виклики війни;

– використання різних каналів комунікації для швидкого інформування різних верств населення. Традиційні ЗМІ, соціальні мережі, мобільні додатки та інші технології мають бути інтегровані для максимального охоплення аудиторії.

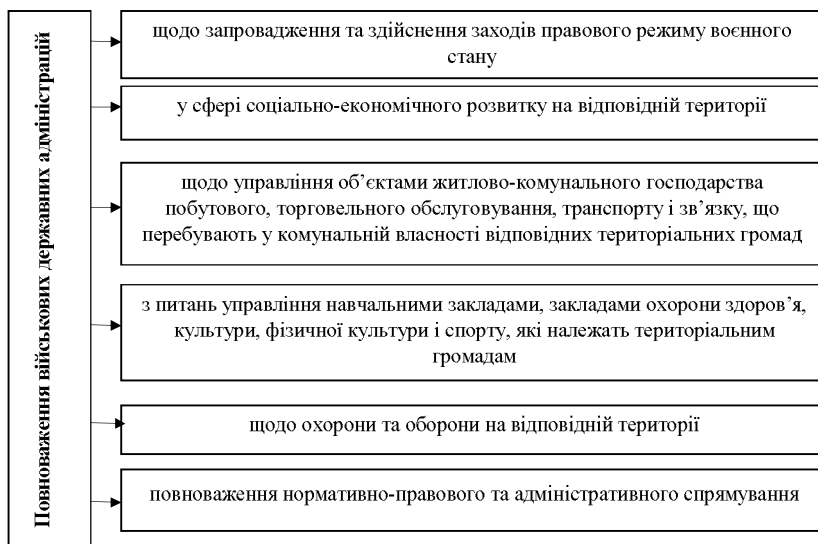


В умовах воєнного стану дещо змінилися і повноваження місцевих державних адміністрацій, які стали називатися військовими адміністраціями. Так, М. Ярмистий у своєму дослідженні «Місцеві органи влади в умовах воєнного стану: повноваження та співпраця військових адміністрацій з органами місцевого самоврядування» наводить перелік повноважень військових адміністрацій з урахуванням особливостей воєнного стану (мал. 1). Зокрема мова йде про забезпечення ефективного використання природних, трудових і фінансових ресурсів; прийняття рішень щодо надання пільг зі сплати місцевих податків і зборів; встановлення тарифів на побутові, комунальні транспортні та інші послуги; забезпечення населення паливом, електроенергією, газом та іншими енергоносіями; вирішення питань водопостачання, відведення та очищення стічних вод; вирішення питань збирання, транспортування, утилізації та знешкодження побутових відходів; затвердження маршрутів і графіків руху місцевого пасажирського транспорту незалежно від форми власності тощо; сприяння організації призову громадян на строкову військову та альтернативну (невійськову) службу; здійснення заходів щодо створення належних умов для функціонування пунктів пропуску через державний кордон України; встановлення посиленої охорони важливих об'єктів національної економіки та об'єктів, які забезпечують життєдіяльність населення; сприяння діяльності суду, органів прокуратури, юстиції, служби безпеки, органів Національної поліції, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України та ін [16].

У межах зазначених повноважень військові адміністрації співпрацюють із органами місцевого самоврядування щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад.

Процес відновлення громад довготривалий та дискусійний. З одного боку виникає питання щодо доцільності відбудови, коли війна продовжується і в будь-який момент відбудоване житло та інфраструктура можуть бути знищені повторно. Проте, з іншого боку, для забезпечення життєдіяльності громад необхідним є наявність хоча б критичної інфраструктури. Як зазначає Р. Нестеренко, досліджуючи громади, що потребують відбудови, «з

одного боку, відбудова ліцею в селищній громаді на Харківщині стає фінансовим ризиком. Навіть якщо ОМС залучить для цього кошти з міжнародної технічної підтримки, то ніхто не зможе гарантувати, що вони не будуть вкладені дарма. З іншого боку, у громаді нема іншої школи, яка могла б вмістити кілька сотень додаткових учнів. Тому ОМС шукає грантові програми, які допоможуть їм відновити ліцей» [6].



**Рис. 1.** Повноваження військових державних адміністрацій.  
*Джерело: сформовано автором на основі [16]*

Говорячи про відновлення зруйнованих та деокупованих ОТГ, варто зазначити, що не існує єдиного підходу серед науковців стосовно самого терміну «відновлення». В контексті України, термін «відновлення» (recovery) застосований у Декларації Луганю, яка стала першим міжнародним програмним документом із відновлення України. Втім в Україні він не є усталеним: в офіційних документах і заявах вживають також терміни «розбудова», «оновлення» і «відбудова» (reconstruction) у різних комбінаціях. Жодне з цих слів не передає усієї складності завдання, яке постало перед Украї-

ною та її міжнародними партнерами. Поширений термін «повоєнне відновлення» некоректний, оскільки процес розпочався і триває у час війни [15].

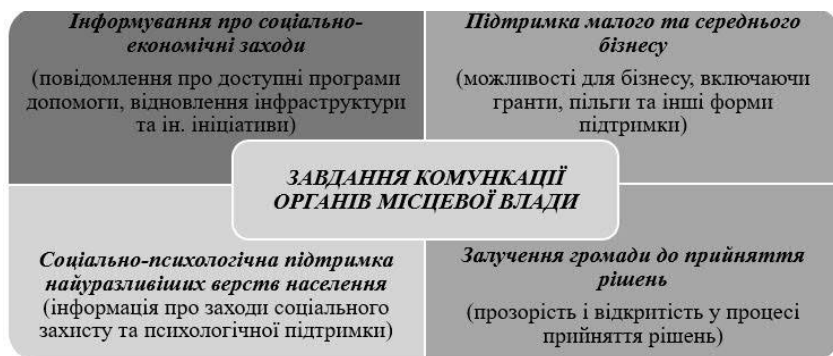
У цілому, процес відновлення має декілька напрямків серед яких фізичний, соціально-психологічний, економічний, екологічний та ін. (рис. 2).



**Рис. 2.** Напрямки відновлення ОТГ.

*Джерело: сформовано автором*

Розглядаючи комунікацію органів місцевої влади з громадськістю, варто зазначити, що важливе значення у процесі комунікації під час війни має забезпечення соціально-економічної стабільності та розвитку. У період кризи місцева влада відіграє ключову роль у підтриманні життєздатності громад, забезпеченні їхніх базових потреб та сприянні економічному відновленню. Процес ефективної комунікації виконує низку завдань у реалізації програм відновлення громад (рис. 3) [18].



**Рис. 3.** Завдання комунікації місцевої влади з громадськістю в процесі відновлення ОТГ.

*Джерело: сформовано автором*

Деякі дослідники вважають, що соціально-економічний розвиток громад в умовах воєнного стану може бути забезпечений шляхом окреслення та вирішення органами місцевого самоврядування низки пріоритетних завдань, серед яких:

- максимально можлива оптимізація управління ресурсним потенціалом відповідних територій (людський капітал, фінансово-інвестиційний потенціал тощо);
- сприяння створенню, відновленню, сталому функціонуванню та розвитку мікро-, малого та середнього бізнесу з метою створення робочих місць;
- наповнення місцевих бюджетів;
- ефективне виконання соціально-захисних функцій щодо забезпечення потреб мешканців громад у відповідних, у тому числі базових, соціально критичних товарах і послугах [5].

Процес комунікації щодо відновлення громад може здійснюватися в односторонньому та двосторонньому порядку. Інструменти односторонньої комунікації надають інформацію громадянам про події в громаді, але зазвичай не мають зворотного зв'язку та заохочення до спілкування. Серед таких інструментів можна визначити:

- активне ведення веб-сайту органів місцевої влади та їх сторінок у соціальних мережах;
- оголошення та інформаційні повідомлення на дошках, розміщені в громадських місцях;
- створення загальної групи громади, наприклад у Facebook, для оперативного розміщення важливої інформації;
- дорожні карти, інфографіка з поясненнями щодо можливостей, доступних для громадян у громаді та стосовно небезпечних територій у громаді (наприклад, щодо територій, які можуть бути замінованими).

Що стосується засобів двосторонньої комунікації, то інструментами можуть виступати:

- офіційні та неформальні зустрічі/зібрання (при можливості);
- формальні та неформальні групи в месенджерах (телеграм-канали, групи у вайбері тощо);
- проведення заходів щодо підтримки людей, які повернулися додому і прагнуть відбудувувати свою громаду;
- опитування щодо важливих питань в громаді (можуть бути реалізовані у традиційному форматі або ж опитування у Facebook, месенджерах тощо).

Комунікація органів місцевої влади з громадськістю у деокупованих громадах має здійснюватися на таких принципах:

- свобода совісті/слова – члени громади мають право на власну думку, яку можуть висловлювати, «обмеженню підлягають лише висловлювання, спрямовані на приниження інших, поширення панічних настроїв, страхів. Проте, їх поява – це привід для аналізу ситуації та оперативного реагування на негативний розвиток подій» [7];
- людяність та цінності – як показник психологічної стійкості членів громади та органів місцевої влади;
- довіра до країни – «тривале існування в умовах окупації підірвало основний базис існування людини – довіру до світу. Відновлення довіри тривалий і важкий (нелінійний) процес руху до відновлення справедливості. Не варто очікувати прориву. Довіра й ейфорія визволення періодично буде чергуватися з ворожістю / підозрілістю й апатією» [7].

– близькість до людей – органи місцевої влади мають бути доступними для комунікації з членами громади, адже відсутність інформації породжує занепокоєння та зменшення довіри до влади;

– виважена інформація в реальному часі – «будь-яка ситуація / проблема, яка виникає в громаді, не може замовчуватись. Важливе реагування (коментування) щодо всіх подій, проте варто зважати на ступінь негативних наслідків залежно від того, промовчати чи прокоментувати (якщо коментування певної інформації може призвести до поширення ворожого контенту та непрогнозованих реакцій, а замовчування не спричинить негативного розвитку ситуації, варто промовчати. Про це має знати кожен член громади і критично підходити до споживання та поширення інформації)» [7].

– активна позиція членів громади – члени громади мають активно брати участь у процесі відновлення свої громад, а не лише сподіватися на рішення влади. Швидкість та ефективність відновлення залежить від того, на скільки члени громади готові комунікувати з владою і брати участь у прийнятті рішень місцевого значення;

– системність/ проактивність – процес відновлення – це не короткочасна акція, а важливий процес який вимагає довготривалої уваги зруйнованим та деокупованим територіям, що має бути реалізовано через низку програм та стратегічних планів;

– єдиний голос – якщо представники місцевої влади коментують якість події та рішення «від себе», вони мають наголошувати, що це їх власна думка, а не позиція влади. В іншому випадку варто утримуватися від коментарів [7].

Вважаємо, що для забезпечення ефективної комунікації органів місцевої влади з громадськістю щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад необхідні три основні механізми – вивчення внутрішнього середовища, мобілізація ресурсів та використання інновацій. Ці механізми формують гнучкість місцевого управління, а значить і можливість швидше адаптуватися до постійно мінливих невизначеностей військового часу.

К. Бугайчук зазначає, що особливо актуальними в період відновлення громад є питання забезпечення нормальної життєдіяльності деокупованих територій, адже швидке відновлення конституційного ладу, режиму законності та правопорядку, надання населенню різноманітних адміністративних, соціальних і гуманітарних послуг є запорукою їх швидкого повернення до суспільно-політичного та соціально-економічного простору держави, а також виступає дієвою гарантією відновлення прав, свобод і законних інтересів громадян, порушених окупаційною владою [2].

Всі вищезазначені позиції прийнято називати одним терміном – стабілізаційні заходи, що по-перше, їх розуміють як заходи, що проводяться спеціальними силами поліції в межах військових конфліктів, по-друге, їх сприймають як комплексне утворення, що складається з низки заходів, які взаємодоповнюють один одного та здійснюються різними уповноваженими суб'єктами з метою відновлення нормальної життєдіяльності деокупованих територій, по-третє, їх взагалі не виокремлюють як категорію, а говорять про звичайне виконання службових повноважень правоохоронними органами на деокупованих територіях з урахуванням особливостей воєнного стану та стану постконфліктної ситуації на відповідній території [2].

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України «Про підготовку до дій із стабілізації ситуації на деокупованих територіях Донецької і Луганської областей та їх реінтеграції» від 12 травня 2023 р., основні стабілізаційні заходи включають:

1) відновлення роботи органів державної влади – цьому розділі постанова передбачає створення резерву працівників органів державної влади для роботи на деокупованих територіях та відновлення та сприяння відновленню діяльності органів державної влади, забезпечення їх кадровим складом та необхідним управлінським процесом;

2) створення безпекового середовища – організація патрулювання населеного пункту та здійснення охорони об'єктів; впровадження особливого режиму в'їзду і виїзду та пересування;

розмінування та ліквідація наслідків бойових дій/тимчасової окупації, зокрема очищення території від завалів; виявлення осіб, причетних до колабораційної діяльності та пособництва держави-агресору; відновлення захисних споруд цивільного захисту та організації системи оповіщення населення; підрахунок збитків та шкоди завданих росією [9];

3) здійснення гуманітарного реагування – організація евакуації населення до безпечних районів; створення гуманітарних центрів, прихистків, пунктів видачі гуманітарної допомоги, доставка гуманітарної допомоги, в тому числі міжнародної; забезпечення населення продуктами харчування, лікарськими засобами, предметами першої необхідності та організація роботи з вразливими групами населення; здійснення психологічної підтримки населення та залучення волонтерської допомоги [9];

4) відновлення інфраструктури – відновлення об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, систем електро-, тепло-, газопостачання, водопостачання та водовідведення, електронних комунікаційних мереж, матеріально-технічного забезпечення комунального господарства, сприяння функціонуванню (відновленню діяльності) комунальних підприємств, установ і організацій забезпечення надання послуг з поводження з побутовими відходами [9];

5) виконання медичного реагування – організація медичних центрів, медичної допомоги, за необхідності медичної евакуації, доставки населенню необхідних медикаментів, відновлення аптечної мережі;

б) організація економічних заходів – відновлення надання банківських послуг, послуг поштового зв'язку, вантажних та пасажирських перевезень; відновлення роздрібної торгівлі та діяльності підприємств реального сектору економіки;

7) формування комунікаційної політики – відновлення функціонування медіа-центрів, теле-, радіомовлення, надання електронних комунікаційних послуг, розгортання мережі засобів зовнішньої реклами;

8) здійснення соціального захисту – відновлення баз даних отримувачів соціальних виплат та соціальних послуг; відновлення



надання соціальних виплат та соціальних послуг; відновлення захисту прав дітей та реабілітації осіб з інвалідністю, що включає забезпечення їх допоміжними засобами реабілітації [9];

9) реалізація освітніх потреб та психологічної підтримки – організація надання освітніх послуг, облік дітей шкільного та дошкільного віку, визначення першочергових потреб дітей з особливими освітніми потребами; організація психологічної підтримки дітей для адаптації та відновлення в умовах воєнного стану; відновлення надання культурних послуг, зокрема з бібліотечної діяльності [9];

10) планування комплексного відновлення територій – формування та реалізація програм комплексного відновлення громади та області [9].

О. Скобельська зазначає, що стабілізаційні заходи є важливою складовою реінтеграційного процесу деокупованих територій, що включає комплекс дій, спрямованих на забезпечення безпечних умов життя для населення та громад. Це охоплює організацію гуманітарної логістики, відновлення правопорядку та створення стабільної безпеки на цих територіях [12].

В процесі проведення стабілізаційних заходів та відновлення деокупованих громад, ключове значення має психоемоційний стан населення. З цього приводу О. Паливода зазначає, що у розбудові системи інформування населення деокупованих територій на перший план виходять питання подолання таких психологічних змін у соціумі, як:

- накопичення певних непорозумінь через нестачу життєво важливої інформації внаслідок штучної інформаційної депривації;
- втрата базисних орієнтирів через деструктивний вплив російської пропаганди під час окупації;
- нестабільний психоемоційний стан («емоційні гойдалки»), що наразі спостерігається у значної частини громадян через тривале емоційне напруження й пов'язане з цим виснаження психіки внаслідок перебування в зоні активних бойових дій, вимушеного співіснування з окупаційним режимом тощо [7].

Разом з тим, українські територіальні громади під час повномасштабного вторгнення російських міст, продемонстрували згуртованість та стійкість. Так, Центр спільних дій провів дослідження щодо спроможності та витривалості громад воєнного часу. Відповідно до висновків дослідження, були визначені наступні фактори стійкості громад від початку повномасштабної війни:

- команда – важливість команди управлінців різних рівнів, які залишилися на своїх місцях і працювали до кінця у критичний момент;
- ініціативність – виникнення різних волонтерських ініціатив та готовність жителів громад жертвувати власними ресурсами задля допомоги іншим;
- стабільність – сталість практик врядування, які допомогли громадам протриматися у кризові моменти;
- розвиток – намагання продовжувати планувати і вкладати у розвиток громади, незважаючи на війну;
- згуртованість – об'єднаність жителів громади та управлінців задля досягнення спільної мети;
- міжнародна допомога – допомога і співпраця з міжнародними партнерами;
- комунікація – важливість інформування та підтримування зв'язку – як між жителями громади та владою, так і між владою різних рівнів [4].

**Висновки.** Отже, питання комунікації органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад для сучасного українського суспільства є беззаперечно актуальним. Вирішення низки проблем вимагає здійснення ефективної комунікації між органами місцевої влади та громадськістю, міжнародними та волонтерськими організаціями, з органами центральної влади. Для органів місцевої влади вибудовування комунікаційної стратегії на зруйнованих та деокупованих територіях є величезним викликом, адже необхідно повернути довіру громадян створити безпекове середовище налагодити ефективну систему управління в умовах кризи. В сучасному науковому дискурсі питання ефективної комунікації органів влади щодо відновлення

зруйнованих та деокупованих громад не має чіткої позиції. В основному йде дискусія у двох напрямках перший – це чи необхідно відбудовувати громади під час війни і можливо варто зачекати коли війна закінчиться?; другий напрямок – це необхідність відбудови вже сьогодні для забезпечення повноцінної життєдіяльності постраждалих громад.

Варто зазначити що процес комунікації щодо відбудови та відновлення зруйнованих та деокупованих громад має бути постійним і здійснюватися на принципах відкритості, довіри, людяності, свободи слова, близькості влади до людей та активної участі громадян у прийнятті рішень місцевого значення. Основоположне місце у відновленні постраждалих громад займає формування стабільного соціально-психологічного середовища. У цілому, відновлення громад може бути реалізоване у форматі фізичного відновлення, екологічного, соціального, економічного, культурного та ін. Всі ці напрямки взаємопов'язані і вимагають від органів місцевої влади використання нестандартних інноваційних підходів залучаючи до обговорення громадськість.

**Стаття надійшла до редакції: 31.01.24**

## **ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ЗРУЙНОВАНИХ ТА ДЕОКУПОВАНИХ ГРОМАД**

*Війна створила нові умови невизначеності, що вимагають нових підходів для задоволення потреб населення громад: нових форм підтримки громадян, нових завдань, максимальної мобілізації ресурсів для забезпечення оптимального соціально-економічного стану на місцях, переорієнтації, відновлення та соціально-економічного розвитку постраждалих громад. У цих умовах комунікація місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад має враховувати низку чинників, адже війна ще триває, а громади потрібно відновлювати вже сьогодні.*

*Комунікація органів місцевої влади з громадськістю в період війни децю відрізняється від процесу комунікації в мирний час.*

Тут в першу чергу треба враховувати всі безпекові фактори, психологічно-емоційний стан членів громади та наявність ресурсів для забезпечення життєво важливих сфер функціонування ОТГ. Тому основною метою цього дослідження стало визначення особливостей комунікації органів місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих територіальних громад. Серед основних завдань дослідження було запропоновано розглянути основні проблемні точки в процесі відновлення громад, необхідність застосування стабілізаційних заходів та їх визначення, звернено увагу на необхідність психологічного відновлення членів громади та забезпечення кадрового складу органів місцевої влади. Також варто звернути увагу на особливості формування безпекового середовища у зруйнованих та деокупованих громадах, що має забезпечуватися і через стратегії комунікації всередині громади. Процес комунікації місцевої влади щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад охоплює кілька напрямків: перший – взаємодія з центральними органами влади стосовно стратегічних планів відновлення, відбудови та фінансування постраждалих громад; другий – постійний діалог з членами постраждалих громад для співпраці, розбудови та створення безпечного середовища; третій, надзвичайно важливий напрямок – співпраця з міжнародними організаціями, які можуть допомогти громадам у процесі відновлення.

Вважаємо, що для забезпечення ефективної комунікації органів місцевої влади з громадськістю щодо відновлення зруйнованих та деокупованих громад необхідні три основні механізми: вивчення внутрішнього середовища, мобілізація ресурсів та використання інновацій. Ці механізми сприяють гнучкості місцевого управління, що дозволяє швидше адаптуватися до постійно змінюваних умов військового часу.

**Ключові слова:** комунікація, відновлення, громада, стабілізаційні заходи, деокупація.

**Received: 31.01.24**

## References

1. Bieliaieva, O.M. (2016). Movlennieva komunikatsiia: struktura, vydy, formy, pereshkody [Speech communication: structure, types, forms, obstacles]. *Svit medytsyny ta biolohii – World of Medicine and Biology*, 1(55), (pp. 185-191) [in Ukrainian].
2. Buhaichuk, K. (2024). Stabilizatsiini zakhody na deokupovanykh terytoriiakh: kontseptualne rozuminnia, klasyfikatsiia, osoblyvosti zastosuvannia [Stabilization measures in de-occupied territories: conceptual understanding, classification, and application features]. *Pravo i bezpeka – Law and Security*, 1 (92), (pp. 9-22). Retrieved from: <https://doi.org/10.32631/pb.2024.1.01> [in Ukrainian].
3. Halych, O. & Demydkin, O. (2022). Osoblyvosti resursnoho zabezpechennia mekhanizmu vzaiemodii mistsevoi vlady z hromadskistiю [Features of resource support for the mechanism of interaction between local authorities and the public]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia – Public Administration and Customs Administration*, 4, (pp. 28-33) [in Ukrainian].
4. Hromady voiennoho chasu: vytryvali ta spromozhni [Wartime communities: resilient and capable]. (2024). *decentralization.ua*. Retrieved from: [https://decentralization.ua/uploads/library/file/921/Gromady\\_voyennogo\\_chasu\\_veb.pdf](https://decentralization.ua/uploads/library/file/921/Gromady_voyennogo_chasu_veb.pdf) [in Ukrainian].
5. Lukiiankhina, O.A., Dementov, V.O., & Parfentii, L.A. (2023). Antykrizovi instrumenty vidnovlennia ta rozvytku hromad u voiennyi i povoiennyi chas [Crisis management tools for the recovery and development of communities during and after wartime]. *Biznesinform – Business inform*, 11. Retrieved from: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-11-61-69> [in Ukrainian].
6. Nesterenko, R. (2024). Maibutnie u fokusi. Chy spromozhni hromady do vidnovlennia? [The future in focus. Are communities capable of recovery?]. *Detektor media – Detector media*. Retrieved from: <https://cs.detektor.media/reforms/texts/186018/2024-04-02-maibutnie-u-fokusi-chy-spromozhni-gromady-do-vidnovlennia/> [in Ukrainian].
7. Palyvoda, O. (2023). Znachushchist psykholohichnoi komponenty v informuvanni naselennia deokupovanykh terytorii Ukrainy [The importance of the psychological component in informing the population of de-occupied territories of Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*, 6 (76), (pp. 141-150) [in Ukrainian].

8. Pavlenko, T. (2016). Osnovni psykhologichni pidkhody vyznachennia poniattia «komunikatsiia» [Main psychological approaches to the definition of the concept of «communication»]. *Aktualni problemy psykhologii: Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologii imeni H. S. Kostiuka – Current Problems of Psychology: Collection of Scientific Papers of the H.S. Kostiuk Institute of Psychology*, (Vols. 9), 9, (pp. 368-376) [in Ukrainian].

9. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Pro pidhotovku do dii iz stabilizatsii sytuatsii na deokupovanykh terytoriiakh Donetskoï i Luhanskoï oblasti ta yikh reintehratsii vid 12.05.2023 No. 486 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On preparation for action to stabilize the situation in the de-occupied territories of Donetsk and Luhansk regions and their reintegration dated May 12, 2023 No. 486]. *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

10. Rabinovych, M., Brik, T., & Darkovich, A. (2023). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. *Governance*, (pp. 1-20). Retrieved from: <https://doi.org/10.1111/gove.12827> [in English].

11. Shpektorenko, I., & Kuchma, R. (2023). Sotsialni merezhi v udoskonalenni komunikatsii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini [Social Networks in Improving Communication of Local Self-Government Bodies in Ukraine]. Proceedings from SCCTC '23: *Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Bezpechna, komfortna ta spromozhna terytorialna hromada» – The International Scientific and Practical Conference «Safe, Comfortable and Capable Territorial Community»*. (pp. 214-216). Retrieved from: [http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19824/1/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA\\_%D1%80%D0%B0%D0%B1\\_%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BD%D1%82\\_29.12.23.pdf#page=216](http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/19824/1/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D1%80%D0%B0%D0%B1_%D0%B2%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B0%D0%BD%D1%82_29.12.23.pdf#page=216) [in Ukrainian].

12. Skobelska, O. (2023). Stabilizatsiini zakhody na deokupovanykh terytoriiakh: poniattia ta vydy [Stabilization measures in de-occupied territories: concepts and types]. *Nove ukrainske pravo – New Ukrainian Law*, 5, (pp. 53-59) [in Ukrainian].

13. Steblovska, A. (2023). Another dimension of reconstruction: why should communication be a priority in rebuilding Ukraine? *rubryka.com*. Retrieved from: <https://rubryka.com/en/article/komunikatsiya-pid-chas-vidbudovy/> [in English].

14. *Tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoï movy [Interpretive dictionary of the modern Ukrainian language]*. (2007). Kyiv: Arii [in Ukrainian].

15. Yak komunikuvaty vidnovlennia Ukrainy: analitychne doslidzhenia [How to communicate the recovery of Ukraine: an analytical study]. (n.d.). *lvivmediaforum.com*. Retrieved from: <https://lvivmediaforum.com/page/yak-komunikuvaty-vidnovlennya-ukrayiny-analiz-i-rekome-ndacziyi-eng> [in Ukrainian].

16. Yarmystyi, M. (2022). Mistsevi orhany vlady v umovakh voiennoho stanu: povnovazhennia ta spivpratsia viiskovykh administratsii z orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [Local authorities in martial law conditions: powers and cooperation of military administrations with local self-government bodies]. *Bukovynskyi visnyk derzhavnoi sluzhby ta mistsevoho samovriaduvannia – Bukovynian Bulletin of Civil Service and Local Self-Government*. Retrieved from: <http://buk-visnyk.cv.ua/misceve-samovryaduvannya/2059/> [in Ukrainian].

17. Zernetska, O.V. (2017). Vyznachennia ta osnovni kontsepty hlobalnoi komunikatsii [Definition and main concepts of global communication]. *Hlobalna komunikatsiia: monohrafiia – Global Communication: Monograph*, (pp. 45-56). Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].

18. Vasyliieva, O., & Markushin, O. (2023). Pidkhody do zabezpechennia koordynatsii polityky rehionalnoho rozvytku shchodo vidnovlennia terytorii, postrazhdalych v khodi viiny [Approaches to ensuring the coordination of regional development policy regarding the restoration of war-damaged territories]. *Publichne upravlinnia ta rehionalnyi rozvytok – Public administration and regional development*, 21, (pp. 642-666). Retrieved from: <https://doi.org/10.34132/pard2023.21.02> [in Ukrainian].

## Відомості про автора / Information about the Authors

Тетяна Лушагіна, к.політ.н., доцент кафедри соціології та політології факультету політичних наук Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: [t.lushagina@gmail.com](mailto:t.lushagina@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8599-2923>.

Tetiana Lushahina, Candidate of Political Sciences, Associate Professor of the Department of Sociology and Political Science of the Faculty of Political Sciences of the Black Sea National University named after Peter Mohyla, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: [t.lushagina@gmail.com](mailto:t.lushagina@gmail.com), orcid: <https://orcid.org/0000-0001-8599-2923>.

Lushahina, T. (2024). Features of local authorities' communication regarding the recovery of destroyed and de-occupied communities. *Public Administration and Regional Development*, 24, 565-588. <https://doi.org/10.34132/pard2024.24.11>